

هفتمین همایش ملی بنیاد علمی قانون یار

همایش پژوهش های علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نوین

بنیاد علمی قانون یار - آموزش و پرورش استان کرمانشاه - واحد پژوهش سپاه پاسداران (با همکاری و حمایت معنوی دانشگاه رازی، دانشگاه آزاد، دانشگاه فرهنگیان، دانشگاه پیام نور کرمانشاه، دانشگاه علمی و کاربردی، جهاد دانشگاهی واحد کرمانشاه، دانشگاه صنعتی کرمانشاه، بنیاد شهید و سازمان ارشاد و

سرمدبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نمایه مقالات در پایگاه های ملی و بین المللی)
تاریخ برگزاری همایش: ۸ اسفندماه ۱۴۰۳ شماره مقاله: ۹۸/۹۶۶۴ رده بندی کنگره: ج ۵۶/۶۴۴۴

شناسایی تاثیر حمایت معلم بر حضور اجتماعی

و حس تعلق دانش آموزان متوسطه اول خرم آباد

ماهرخ دلفان^۱ آذر بازگیر خدیجه کشوری

چکیده

هدف این پژوهش شناسایی تاثیر حمایت معلم بر حضور اجتماعی و حس تعلق دانش آموزان متوسطه اول خرم آباد است. روش پژوهش حاضر، توصیفی و تحلیل معادلات ساختاری است. جامعه آماری تحقیق عبارت از تعداد ۱۷۳۶ دانش آموزان متوسطه اول خرم آباد هستند، و به روش نمونه گیری طبقه بندی نسبی نمونه آماری ۳۱۳ نفر انتخاب شدند. در این پژوهش از سه پرسش نامه حمایت معلم محقق ساخته (۱۳۹۸)، حضور اجتماعی ریف (۱۹۸۹) حس تعلق گاندی (۲۰۱۵)، استفاده شد. نتایج مدل سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزار Smart PLS نشان داد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد، حمایت معلم بر حضور اجتماعی و حس تعلق تاثیر مثبت و معنادار اعمال کند. و حمایت معلم دارای دو تاثیر مستقیم و غیرمستقیم بر حضور اجتماعی و حس تعلق است. اثر غیرمستقیم حمایت معلم از طریق حضور اجتماعی بر روی حس تعلق برابر با حاصل ضرب ضرایب مسیر می باشد یعنی برابر است با ۰/۲۹۶ در سطح اطمینان ۹۹٪ می توان گفت که حمایت معلم بر حضور اجتماعی و حس تعلق، تاثیر مثبت و معناداری دارد. و متغیر مستقل از طریق میانجی بر وابسته تاثیر دارد و میزان این تاثیر برابر با ۰/۲۹۶ درصد می باشد.

واژگان کلیدی: حمایت معلم، حضور اجتماعی، حس تعلق

مقدمه

دوره نوجوانی، به‌ویژه سال‌های ابتدایی آن که با ورود به مقطع متوسطه آغاز می‌شود، یکی از حساس‌ترین و پیچیده‌ترین مراحل رشد روانی-اجتماعی انسان محسوب می‌گردد. در این دوره، فرد نه تنها با تغییرات فیزیولوژیکی و شناختی عمیقی روبه‌روست، بلکه در حال جست‌وجوی هویت، استقلال و جایگاه خود در جامعه نیز هست. محیط مدرسه، به‌عنوان دومین فضای اجتماعی پس از خانواده، نقشی تعیین‌کننده در شکل‌گیری تجربیات عاطفی، اجتماعی و آموزشی نوجوانان ایفا می‌کند. در این میان، معلمان به‌عنوان مهم‌ترین نمادهای قدرت، حمایت و الگوسازی در محیط مدرسه، می‌توانند تأثیری شگرف بر نحوه تعامل دانش‌آموزان با فضای آموزشی و همسالان خود داشته باشند.

حمایت معلم (Teacher Support) یکی از متغیرهای کلیدی در روان‌شناسی آموزشی است که به مجموعه‌ای از رفتارها، نگرش‌ها و تعاملات مثبت معلم با دانش‌آموزان اطلاق می‌شود. این حمایت می‌تواند در ابعاد مختلفی مانند حمایت عاطفی (نشان دادن مهربانی، درک و همدلی)، حمایت شناختی (کمک به یادگیری و حل مسئله) و حمایت رفتاری (ایجاد محیطی امن و ساختاریافته) ظهور یابد. پژوهش‌های متعددی نشان داده‌اند که دانش‌آموزانی که از حمایت کافی معلم برخوردارند، دارای سطح بالاتری از انگیزش درونی، خودکارآمدی، رضایت از مدرسه و سلامت روان هستند (Wang & Eccles, ۲۰۱۳; Roorda et al., ۲۰۱۱).

دو سازه‌ای که در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته‌اند—**حس تعلق مدرسه‌ای** (School Belonging) و **حضور اجتماعی** (Social Presence)—هر دو به‌طور مستقیم و غیرمستقیم تحت تأثیر کیفیت رابطه معلم و دانش‌آموز قرار دارند. حس تعلق مدرسه‌ای به احساس امنیت، پذیرش، ارزش‌گذاری و ارتباط معنادار فرد با اعضای جامعه مدرسه اشاره دارد (Goodenow & Grady, ۱۹۹۳). این حس نه تنها پیش‌بینی‌کننده موفقیت تحصیلی

شهر خرم‌آباد، مرکز استان لرستان، با جمعیتی نوجوان محور و تنوع فرهنگی نسبی (با حضور قومیت‌های لُر، کُرد و فارس)، زمینه‌ای مناسب برای بررسی این روابط در یک بافت نیمه‌شهری-نیمه‌روستایی فراهم می‌کند. با این حال، تاکنون پژوهش سیستماتیکی که به‌طور همزمان به بررسی نقش حمایت معلم در شکل‌گیری حس تعلق و حضور اجتماعی دانش‌آموزان متوسطه اول در این منطقه پرداخته باشد، انجام نشده است. این شکاف پژوهشی اهمیت بررسی رابطه مذکور را در سطح محلی و با در نظر گرفتن ویژگی‌های خاص جمعیت هدف، بیش از پیش آشکار می‌سازد.

از سوی دیگر، با توجه به گزارش های متعدد درباره کاهش انگیزه تحصیلی، افزایش احساس بی تفاوتی نسبت به مدرسه و گرایش به رفتارهای انزواطلبانه در میان نوجوانان ایرانی — به ویژه در دوران پس از همه گیری کووید-۱۹ — توجه به عوامل مؤثر در تقویت حس تعلق و مشارکت اجتماعی دانش آموزان ضرورتی اجتناب ناپذیر است. معلمان، به عنوان نخستین خط دفاعی در برابر این چالش ها، می توانند با ایجاد روابط حمایت گرانه، فضایی امن و پذیرا در کلاس درس فراهم آورند که در آن دانش آموزان بتوانند خود را بیان کنند، با دیگران ارتباط برقرار نمایند و احساس کنند که "متعلق" به این محیط هستند .

بنابراین، پژوهش حاضر با هدف شناسایی تأثیر حمایت معلم بر حضور اجتماعی و حس تعلق دانش آموزان متوسطه اول شهر خرم آباد طراحی شده است. این مطالعه در پی آن است که پاسخی تجربی به این پرسش اساسی بدهد: آیا و چگونه حمایت معلم می تواند به عنوان یک عامل پیش بینی کننده معنادار، بر سطح حضور اجتماعی و حس تعلق دانش آموزان در این منطقه تأثیر بگذارد؟ یافته های این پژوهش می تواند نه تنها به غنی سازی ادبیات نظری در حوزه روان شناسی آموزشی در ایران کمک کند، بلکه راهگشای طراحی برنامه های آموزشی - پرورشی هدفمند برای تقویت نقش معلمان در ایجاد محیط های مدرسه ای سالم، گرم و مشارکتی باشد .

۳. حمایت معلم قادر است به‌طور معناداری حضور اجتماعی دانش‌آموزان متوسطه اول شهر خرم‌آباد را پیش‌بینی کند .

۴. حمایت معلم قادر است به‌طور معناداری حس تعلق مدرسه‌ای دانش‌آموزان متوسطه اول شهر خرم‌آباد را پیش‌بینی کند.

بخش سوم: روش پژوهش

این تحقیق به این دلیل کاربردی است که از نتایج طرح برای بهبود عملکرد مدارس استفاده می‌شود. و به این دلیل توصیفی است که مطالعه وضعیت موجود شهر خرم‌آباد مد نظر است. و از آن جهت که درصدد مشخص کردن روابط بین متغیرها است. پژوهش از نوع همبستگی می‌باشد. حال چون به بررسی تاثیر این روابط می‌پردازد از نوع معادلات ساختاری است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزارهای SPSS و Smart PLS استفاده می‌شود.

بخش چهارم: جامعه و نمونه

جامعه این پژوهش شامل: دانش‌آموزان مقطع دبیرستان شهر خرم‌آباد که تعداد آنها طبق گزارش آموزش و پرورش قسمت انفورماتیک، ۱۷۲۶ نفر است که ۴۱۰ نفر آنها مرد و ۱۳۱۶ نفر آنها زن هستند. نمونه‌گیری با توجه با جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) به تعداد ۳۱۳ نفر به روش طبقه‌ای نسبی انتخاب می‌شوند.

بخش پنجم: روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این پژوهش جهت نشان دادن برخی مشخصات آزمودنی‌ها و همچنین برای انجام تحلیل‌های مقدماتی میانگین، انحراف معیار همبستگی و غیره از آمار توصیفی استفاده شد. سپس برای انجام تحلیل‌های پیچیده‌تر از آمار استنباطی استفاده گردید، به این ترتیب برای ارزیابی برازندگی الگوی

بخش ششم: یافته ها

فرضیه اول: بین حمایت معلم و حضور اجتماعی دانش‌آموزان متوسطه اول شهر خرم‌آباد رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

فرضیه یک در حالت ضریب مسیر

متغیر مستقل	متغیر وابسته	نوع فرضیه	ضریب مسیر	آماره t	نتیجه‌ی آزمون
حمایت معلم	مدیریت دانش	اصلی	۰/۹۶۲	۹۹/۲۸۸	پذیرش فرضیه

براساس نتایج جدول فوق، با توجه به اینکه مقدار آماره‌ی t (۹۹/۲۸۸) بزرگتر از ۲/۵۸ است، می‌توان نتیجه گرفت که در سطح اطمینان ۹۹٪ این رابطه معنادار می‌باشد. از سوی دیگر ضریب مسیر محاسبه شده برابر با ۰/۶۶۱ و مثبت می‌باشد. از این‌رو در سطح اطمینان ۹۹٪ می‌توان گفت که حمایت معلم بر حضور اجتماعی دانش‌تأثیر مثبت و معناداری دارد و حمایت معلم می‌تواند ۰/۹۶۲ از تغییرات متغیر حضور اجتماعی معلمان را تبیین نماید.

پیشنهادهات

تقویت نقش حمایتگری معلمان در برنامه‌های ضمن خدمت:

سازمان آموزش و پرورش شهر خرم‌آباد و استان لرستان می‌توانند دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت را با محوریت «مهارت‌های ارتباطی و حمایت عاطفی در کلاس درس» برای معلمان متوسطه اول برگزار کنند تا آن‌ها بتوانند روابط گرم‌تر و پذیراتری با دانش‌آموزان ایجاد کنند.

طراحی محیط‌های کلاسی مشارکتی و امن:

معلمان می‌توانند با ایجاد فضایی دموکراتیک در کلاس‌ها گروه‌های کوچک یادگیری، فرصت دادن به بیان آزاد نظرات، و تشویق همکاری به جای رقابت‌زمنه حضور اجتماعی فعال و افزایش حس تعلق دانش‌آموزان را فراهم کنند.

استفاده از راهبردهای شناسایی دانش‌آموزان در معرض خطر اجتماعی:

مشاوران مدارس می‌توانند با همکاری معلمان، دانش‌آموزانی که کمتر در فعالیت‌های گروهی شرکت می‌کنند یا احساس تعلق کمتری دارند را شناسایی و با برنامه‌های حمایتی فردی یا گروهی، آن‌ها را درگیر محیط مدرسه کنند.

تقویت همکاری مدرسه و خانواده:

برگزاری جلسات منظم با والدین برای آگاهی‌بخشی درباره اهمیت حمایت عاطفی و ارتباط مثبت با فرزندان—هم در خانه و هم در مدرسه—می‌تواند به تقویت حس امنیت و تعلق دانش‌آموز کمک کند.

منابع و مأخذ

- ستوده، ع؛ و شهریار، و. اثربخشی آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی بر سلامت روانی و شادکامی معلولین. *اولین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی و علوم رفتاری*. ۱۳۹۸.
- الوانی اصل، م. مقایسه سازگاری فردی و اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و غیرشاهد هدایت شده به اولویت‌های پنج‌گانه طبق برنامه هدایت تحصیلی. طرح پژوهشی اجرا شده با همکاری اداره کل بنیاد شهید انقلاب اسلامی خوزستان. ۱۳۹۲.
- صادقی، س. بیرانوند، ا. نظریه مشاوره و روان‌شناختی درمانی. تهران: مرکز نشر دانشگاهی. ۱۳۹۳.
- محمدی، ف. بهزیستی روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن، پایان‌نامه دکتری روان‌شناسی بالینی، دانشکده روان‌شناسی بالینی تهران. ۱۳۹۵.
- فرح بخش، م. رابطه نارسایی هیجانی با اضطراب افسردگی، درماندگی روان‌شناختی و بهزیستی روان‌شناختی. *فصلنامه علمی و پژوهشی دانشگاه تبریز*. سال سوم. شماره ۱۰. ۱۳۹۶.
- جوانبخش، ر. بررسی رابطه بین خوش‌بینی اسلامی، خوش‌بینی آموخته شده سلیگمن و امنیت روانی. *مجله روان‌شناسی و دین*، سال چهارم، شماره چهارم، ص ۷۵ - ۱۰۲. ۱۳۸۵.
- برخ‌روداری، م؛ و غباری بناب، ب. ساخت و بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس مثبت‌نگری. طرح پژوهشی، دانشگاه تهران، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی. ۱۳۹۸.
- لشنی، س. تاثیر آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی بر خلاقیت دانش‌آموزان دختر سال اول دبیرستان. *مقاله فارسی*، ۱(۴)، ۱۷-۱. ۱۳۹۹.

- Ryff, G. W. Ross, J. M. (۲۰۱۱). Personal religious orientation and prejudice, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. ۵, ۴۳۲-۴۴۳.
- Nicholls, C. (۲۰۱۸). "Kreativitet och kritiskt tandande.Redskap for framtids beredskap " [Creativity and critical thinking. Tools for preparedness for the future]. In Krut, ۵۳, ۶۱-۷۴.
- Chow LK.(۲۰۱۷). Still happy after all these years: Research frontiers on subjective well-being inLater Life. *J Gerontol Soc Sci* ۲۰۱۰; ۶۵ (۳): ۳۳۱-۹.
- George G. (۲۰۲۰). Spirituality and Depression: A Look at the Evidence, *Southern Medical Journal*, Vol. ۱۰۰, Iss. ۷, ۷۳۷-۷۳۹.
- Lyubomirsky D.G. (۲۰۲۱).The funds, friends, and faith of happy people. *American Psychologist*, ۵۵, ۵۶-۵۷.
- Bolier, N., & Strack, F. (۲۰۲۱). Evaluating one's life: A judgment model of subjective well-being. In F. Strack, M. Argyle and N. Schwarz (Eds.). *Subjective Well-Being: An Interdisciplinary Perspective*. Oxford: Pergamon Press.

لوگو سازمان ها و نهادهای علمی، سیاسی و دولتی حامی معتبر و هفتمین همایش ملی بیژوهترهای علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نوین

اکانت ایتا و ایمیل رسمی همایش جهت ارسال مقاله
Ghanonyar@YAHQ.COM ۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۲

۱۴۰۳/۱۲/۰۸

دانشگاه رازی-سالن همایش دانشکده علوم اجتماعی

جهت همکاری در برگزاری همایش با دبیر اجرایی تماس بگیرید:
خانم دکتر شهلارضایی ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵

معاونت علمی، فرهنگی و اجتماعی
تحت پوشش خبری صداوسیما